

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Observatoriulu ese de doue ori in septemana, mercuria si sambat'a.

Prețulu

pentru Sibiu pe 1 anu intregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisiu cu post'a in laintrulu monarhiei pe 1 anu intregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — In strainatate pe 1 anu 10 fl. s'eu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. s'eu 11 franci; — numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

Orice inserate,

se platescu pe serie s'eu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la adou'a si a treia câte 6 cr. v. a. si preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face in modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adresate de a dreptulu la Redactiunea Diariului Observatoriulu in Sibiu.

Nr. 79.

Sibiu, 3/15 Octobre 1879.

Anulu II.

Cuventulu de tronu din 8 Octobre 1879.

Dupa opiniunea totoruru barbatiloru politici, cuventulu de tronu, cu care s'a deschisu in Vien'a sesiunea parlamenteloru austriace pe alti siese ani inainte, pentru statulu Austriei face cu totu dreptulu o epoca din cele mai memorabili in istori'a lui, si ac'asta mai vertosu din cauza, c'a prin acestu discursu de tronu Mai. Sa monarhulu, pe langa ce'si descopere bucuri'a c'a deputatii de nationalitatea cecha, dupa 16 ani de absentia, au reintratu in parlamentulu generale, asigura totu-odata pe pop'orale monarhiei c'a, de aci incolo, dreptulu publicu fundamentale, precum si drepturile nationalitatiloru voru fi respectate f'ora nici-o reserva. Intr'aceea inainte de a face si noi comentariulu acelu escelente discursu de tronu, precum ilu face t'ota press'a patriotica si cea straina, vomu reproduce aci coprinsulu seu intregu.

Intrandu Mai. Sa punctu la 12 ore, in uniforma de maresialu, in sal'a cea mare a tronului, incongiuratu de ministrii si de archiduci, in presenti'a ambeloru case si a unui publicu ilustru de ambele sexe, dupa ce'si acoperi capulu, pronuntia cu voce son'ora acestu discursu:

„Onor. domni din ambele case ale senatului imperiale!

La inceputulu unui nou periodu alu activitatii constitutionale Eu Ve salutu pe D-v'ost'ra si Ve dicu din anima: bine ati venitu. Cu mare multumire Ve vediu Eu astadi pe D-v'ost'ra adunati inpregiurulu tronulu Meu.

Dupa-ce acum deputatii iubitului meu regatu Boemi'a, urmandu invitarei Mele, f'ora a isi sacrific'a convictiunea loru de dreptu si pe langa t'ota diversitatea opiniuniloru la care tienu, au intratu pe terenulu discussiuniloru comune in numeru deplinu, cu ac'asta se facu unu pasu inportantu spre a ajunge la inpacuire si cointielegere generala, care a fostu totu-deauna tint'a dorintieloru Mele, si Eu nutrescu acea sperantia firma c'a, pe langa o moderatiune din t'ote partile si pe langa respectarea dreptului fiacaruia, consultatiuniloru D-v'ost'ra va succede c'a se ajungeti in adeveru la acea tinta, pe care trebuie se o aveti totu-deauna inainte, in interesulu monarhiei, in positiunea sa de putere mare, si asia veti face, c'a constitutiunea se fia recunoscuta cu bucuria de c'atra t'ote pop'orale.

Problemele cu cari veti ave dv. a Ve ocup'a, sunt inportante si numero'se.

Mai antaiu aveti se Ve ocupati in celu mai scurtu tempu cu proiecte de lege relative la armat'a monarhiei. La debateri asupra acelu proiecte veti fi condusi de acea consideratiune patriotica, cumca cea mai sigura garantia a p'acei o aflamu in puterile proprie, pentru-c'a locuitoriloru se le fia asigurare fructele lab'orei loru, si c'a monarhi'a trebuie se se afle totu-deauna in conditiune de a pasi la mijlocu cu t'ota greutatea auctoritatii sale, ori-candu evenimentele pretindu aperiarea intereseloru ei.

Coprinsulu unui altu proiectu de lege cu care veti avea a Ve ocup'a D-v'ost'ra, privesce ameliorarea ajuto'rielor pentru invalidi, pensionarea veduveloru si a orfaniloru lipsiti, remasi dupa cei cadiuti in lupte cu' inimicii, apoi ajutorarea familielor lipsite ale celoru chiamati la arme in casu de mobilizare, prin infintiarea taxei militare, prevediute dej'a in legea de inrolare.

Administratiunea Bosniei si Hertegovinei cere mesuri legislative, asupra carora D-v'ost'ra veti avea a Ve consult'a in cointielegere cu diet'a ungr'esca.

Gubernulu meu va ingriji neinctetatu in aceeasi mesura de interesele spirituali si materiali ale totoruru pop'oraloru imperiului.

Tendentia de a restabili equilibriulu in budgetulu statului se va intinde c'atu mai curendu asupra totoruru economiloru, c'ate se potu inpac'a cu institutiunile existente, chiaru si asupra budgetulu armatei, in c'atu va suferi starea imperiului.

O inpu'inare considerabila a speseloru statului va pot'e urma din simplificarea administratiunei in unele ramuri speciali ale serviciulu publicu. Am comisu gubernulu Meu, c'a in ac'asta materia se Ve comunice proiecte corespundietorie.

Coperirea unui deficitu, care se va cuno'sce c'atu mai curendu din budgetulu ce Vi se va asterne, se va realis'a f'ora a recurge la creditulu statului si f'ora daun'a poteriloru productive ale locuitoriloru, prin inmultirea venituriloru. Proiectele relative la acestea voru fi obiectulu discussiuniloru D-v'ost'ra celoru mai serio'se.

Dupa-ce reform'a inopiteloru directe pertractata de repetite ori in sesiunile precedente, pana acum n'a ajunsu la nici unu resultatu, guber-

nulu Meu, folosindu-se de numero'sele lucrari de mai inainte, va veni cu proiecte noue, si Eu speru, c'a in fine senatulu imperiale ii va succede a reform'a dupa dorintia sistem'a no'stra de inoposite, at'atu de indispensabile in interesulu unei reparatiuni mai drepte a sarcineloru.

O grija speciale po'rt'a gubernulu Meu intru luarea de mesuri spre a incuragi'a lab'orea locuitoriloru statului.

La debaterile pentru innoirea tractatelor comerciali, cari au se espire preste pu'cinu, veti avea se ingrigiti a paralis'a daunele, cari ar pot'e periclit'a productiunea no'stra, comerciulu si comunicatiunile no'stre, prin legislatiunea economica si vamala reformata a statelor straine.

Negotiarile portate in tempulu din urma ne deschidu perspectiv'a inbucurato're la regularea favorabila a relatiuniloru de comunicatiune si comerciulu cu imperiulu Germaniei.

Tragerea unoru teritorie noue in laintrulu liniei vamiloru, precum si infintiarea de magazine pentru productele patriotice in Triestu, ne facu se speramu, c'a comerciulu nostru va lua unu aventu pe tempu indelungatu.

Desvoltarea sistemii no'stre de cali ferate si usiorarea necessaria a sarcineloru inpreunate cu sistem'a garantiei de statu, va ocup'a pe deplinu t'ota atentiunea D-v'ost'ra. Edificarea calii ferate de preste Arlberg, care devine totu mai inportanta, depinde dela unele negociatiuni, de cari gubernulu Meu a ingrigitu a se termina c'atu mai curendu, pentru c'a se Ve aduca indata proiectele definitive.

O lege pe care aveti Dv. se o votati cu privire la comassatiune, are de scopu a pune pe diete in stare de a inaint'a arondarea at'atu de dorita a proprietatiloru, in interesulu agriculturii.

Revisiunea legiloru industriali cu respectarea esperientiei facute dela emanarea inc'oce a regulamentulu de professiuni, are de scopu prosperarea intereseloru industriali, mai vertosu prin consolidarea industriei mici si prin regularea ceruta de tempulu modernu, a relatiuniloru dintre principali si ajuto'rii loru.

Unu proiectu de lege pentru usiorarea si, respective stergerea inopiteloru asupra casseloru de anticipatiuni, are de scopu a ajutu desvoltarea acestoru institute pentru profesionisti si economi.

Foisi'ora „Observatoriului“.

Femeile in lupta pentru libertatea nationale.

(schitie istorice).

Dela 11/23 Octobre 1848 pana in Juliu 1849, adeca 9 luni de dile, versarile de sange, bataliile si scaramusiele dintre romani si insurgentii revolutionari s'au continuatu pre totu teritoriulu dintre Clusiu, Aiudu, Alb'a-Jul'i'a, Deva, spre apusu pana la Bistr'a, Rosi'i'a, Abrudu, Halmagi'u, Bradu, Bai'a-de Crisiu, Crisioru pana spre Aradu, adeca in districtele apusene ale Transilvaniei. Imperatulu Ferdinandu I apucase a da inca din Aprile 1848 in potestatea insurgentiloru, sau adeca partidei lui Ludovicu Kossuth, mai t'ote cetatile fortificate, armele de focu, munitiunea c'ata se afla pe teritoriulu Ungariei; preste ac'asta aristocratia avea magazine particulare pline de arme. Din contra, dela romani s'au culesu t'ote armele de focu pre c'ate au potutu pune man'a auctoritatile revolutiunei pana in Septembrie 1848, adeca pana la dissolutiunea fortata a dietei ungr'escei dupa masacrarea selbatica a generalulu plenipotentu imperatescu comite Lamb'erg. Intre acestea inpregiurari, ori-care istoriografu nepartinitoriu va insema in tablele sale istorice cu admirare, c'a romanii concentrati in muntii apuseni ne avendu alte arme, dec'atu pe celea pe care le potea lua cu forti'a prin versare de sange de la insurgenti, au fostu totusi in stare de a se apar'a noue luni de dile si in acelu timpu a sfarm'a si nimici mai multe batali'one de insurgenti, luandu-le tunari, munitiune, proviantu s. a. Romaniloru inse nu le este rusine a marturisi, c'a in acelea batalii, in acelea momente in care le era pusa in joc existenti'a si totu viitoriulu nationale, au avutu ajutoriu essentialu dela femeile romane. Acestu lucru se pot'e adeveri si prob'a cu multime de martori si documente; aci inse vomu cita numai pe unulu din cele mai authentice. Raportulu oficialu alu repausatulu prefectu

de legiune Avramu Jancu scrisu nemtiesce in Nov. 1849 si inaintatu la comand'a suprema militaria austriaca, coprinde c'ateva casuri din cele mai memorabili.

Prim'a batalia cu ajuto'riulu femeiloru in 12 Martiu st. n. 1849.

Ern'a din 1848/9 a fostu un'a din cele mai crancene. Tocma pentru aceea inse, insurgentii decisera a p'eface in cenusia c'atu s'ar potea mai multe comune locuite de romani, pentru-c'a prin acea mesura selbateca se'i aduca la supunere. In 3 Ianuaru st. n. 1849 unu batalionu de insurgenti dela Giula din Ungari'a, comandatu de unulu Geley, venindu de c'atra Clusiu, dete focu satulu numitu Riulu-Calatei, pe care'lu apar'a numai optu-dieci de romani, dara si acesti pu'cini la numeru simtia lipsa mare de munitiune. Cu t'ote acestea insurgentii n'au cutediatu se strabata mai inlaintru pintre comunele romanesci.

In 26/14 Februaru venira alti 600 de militiani (honved) din comun'a Gelau (Gyalu, odiniora residentia lui Gelu) asupra comunei romanesci Marisielu cu scopu de esterminare.*) Barbatii si junii din acea comuna alegendu'si positiune forte buna pe delulu numitu Verulu-Betranei, tinura 6 ore intregi pe ungu'ri in locu, le facura 13 morti si mai multi raniti, pe cari'i incarcara pe 4 cara, si in fine i' luara pe fuga pana la Gelau. Bravii Marisioreni avura 6 morti, le arsera patru case si trei siuri, li se luara si 30 de vite cornute.

Spre a'si resbuna pentru acea perdere rusino'sa, in 12 Martiu veni totu din partile Clusiuului o trupa de 1.600 militiani bine armati, cu scopu de a nimici comun'a Marisielu si a strabate mai inlaintru. Locuitorii traseru cordonu cu picbete inpregiurulu comunei. Indata ce luara scire dela custodi despre apropierea insurgentiloru, barbatii si junii c'ati era capabili de a porta arme ocupara cele mai inportante trei positiuni din pregiurulu comunei. Vrasmasii inse erau multu mai numero'si de

*) Marisiellu comuna curatu roman'esca in cerculu (plas'a) Gelaului, avea pe la 1863 case 221 cu 1786 de suflete; asia dara una din comunele rurali de frunte.

c'atu barbatii din comuna; asia ei simtira marea necesitate de a face usu si de o stratagama, spre a seduce pe insurgenti se cre'da c'a au a face cu o putere multu mai mare, dec'atu era ea in realitate. Trebuea adeca se se mai ocupe unu punctu de unde se pot'a observa pe vrasmasi, se'i si faca a'si inparti poterile. Dara de unde o'meni la alu patrula punctu? Atunci venira femeile din Marisielu si propusera barbatiloru, c'a se le lase pe ele se ocupe culmea muntelui Grohotu, spre a face de acolo demonstratiune cu efectu. Asia s'a si intemplat. In c'ateva ore femeile inbracate cu sumane (zeche) c'a barbatii, cu palarii in capu, organizate in fuga pre c'atu s'a potutu, puse sub comand'a matr'onei Palagi'a Rosii'a, mam'a tribunului Rosiu, incalecandu caii plecara in ordine buna la muntele Grohotu. Intr'aceea barbatii ocupara punctele cele mai inportante. Trup'a femeiesca ajunsa pe culmea muntelui, se inparti si ea in cetisiore, inse asia, c'a vrasmasii deocamdata se nu le vedea; numai comandant'a loru Palagia Rosii'a isi alese unu locu mai inaltu spre a observa evolutiunile loru. In momentele candu insurgentii ajunsera la unu locu anumitu, Palagi'a Rosii'a sufla in cornu (buciumu); atunci femeile apparura calari din tote partile si prefacendu-se c'a pleca inainte, inceputa se strige c'atu le lua gur'a, prin care traseru t'ota atentiunea asupra loru asia, c'a insurgentii acuma se credea amenintati mai multu numai din partea in care vedea ei pe femeile-barbati, prin urmare se si indreptara asupra loru. Acesta deci fu semnalulu pentru barbatii din Marisielu, c'a se atace pe vrasmasi de odata, din t'ote partile si se'i aduca in strimto're de peritu. Asia s'a si intemplat. Lupt'a fu scurta; vrasmasiulu venindu in confusiune teribile, nu mai caut'a se se bata, ci numai se scape cu fug'a. Insurgentii lasara pe locu 30 de morti, intre cari unu capitanu si unu sergentu, era pe ranitii c'ati nu au fostu in stare se m'erga pe picio'rele loru, ii incarcara pe 6 cara; afara de acestia c'a la 100 de insurgenti luati pe fuga si v'oiundu a trece Somesulu-rece peste ghiatia, ac'asta spargendu-se subt greutatea loru, se inncara acolo. Marisienii scapara c'a prin minune, numai cu vreo trei raniti. (Va urm'a).

Luarea de mesuri in contra procederei neonesteste in afaceri de creditu si scutirea de obligatiunea legalisarii la documente de intabulatiune pentru obiecte de valóre neinsemnata, sunt obiectulu dorintieloru manifestate fórte desu in publicu. Proiectele relative la acestea, pe care Vi le va propune guvernulu Meu, Dv. le veti luá in consideratiune.

Reform'a asteptata de mai multi ani a procederei civile si a dreptului criminalu materiale, se va reincepte prin proiecte de lege, ce se voru propune din nou, si Eu asteptu dela Dv., cá in fine se terminati acésta labóre legislativa grea, inse de cea mai mare urgentia.

Ameliorarea starei clerului de miru, a carui sucrescentia nu mai e de ajunsu spre a coperi cerintiele, este obiectulu seriósei ingrigiri a guvernului meu. Despre acésta Vi se va asterne cátu mai curendu unu proiectu de lege.

Durat'a mai indelunga a sesiunei parlamentarie din urma si nouele alegeri pentru camer'a deputatiloru, n'au permisu convocarea dieteloru inainte de inceperea acestei sesiuni a senatului imperiale. Este inse de doritu, cá se tinemu la regulat'a succedere a senatului imperiale, a delegatiuniloru si a dieteloru, cari se asigure la tóte aceste corpuri reprezentative inplinirea vocatiunei loru, ceea ce se póte ajunge numai prin cumpetu bunu si folosire intielépta a tempului.

Eu constatu cu multumire neturburat'a continuare a buneloru relatiuni cu tóte poterile.

Tratatulu de Berlin este esecutatu in decisiunile sale essentiali.

Ocuparea Sangeacului de Novibazar s'a facutu pe temeiulu acestui tractatu, in cointielegere amicabile cu Pórt'a.

De aci incolo va fi grij'a guvernului Meu a fi cu tóta atentiunea, cá relatiunile nóstre national-economice cu Orientulu se póta inaintá si prosperá necurmatu.

Onor. domni din ambele case ale senatului imperialu!

Multe documente de iubire fidela si de adrenti'a popóraloru Mele, pentru Mine si cas'a Mea, precum si vocile cari resuna totu mai tare din partea locuitoriloru pentru sustinerea concordiei, intru care popórale Mele au vietuitu de seculi in pace, langa olalta, Mi-au facutu bine ánimei Mele. Aceste manifestari imi sunt Mie o garantia, cá si D-vóstra insufletiti de acelu-asu spiritulu alu concordiei si alu moderatiunei, prin activitatea constitutionalu, Ve veti intielege intru a desvoltá in liniste, dar necurmatu, prosperitatea publica.

Austri'a, fidela missiunei sale istorice, va fi unu asilu pentru drepturile provinciiloru si ale popóraloru sale intru legatur'a loru nedespartita si unita, unu locu stabile alu dreptului si alu adeveratei libertati. Si asia, Dv. onor. ddi incepeti-ve consultatiunile Dv. cu ajutoriulu lui D-dieu."

Acestu discursu de tronu fu insocitu la multe passage ale lui de vivate resunatórie, nu numai in limb'a germana, ci si in dialectele slave, in limbile cecha, polóna, slovénu. Slavii adeca cunoscura indata inportanti'a cuventeloru imperatesci, petrunsera bine sensulu loru, si anume cei 54 deputati de nationalitate cecha cu Rieger si cu comitele Clam-Martinitz in frunte, au sciutu cu unu anu inainte cá au se reintre in senatulu imperiale, au cunoscutu inse si conditiunile rezervate pentru ei, pe langa care le convenia fórte bine, cá se recunósca auctoritatea parlamentului centrale, dupa ce truf'a partidei pangermaniste fu umilita, a acelei partide farisaice, care sub masc'a de constitutionalismu tirani se atáti ani pe celalalte nationalitati.

La esire Mai. Sa fu érași petrecutu de cele mai sgomotoése vivate.

Vomu mai reveni la acestu memorabile discursu de tronu.

Date statistice despre jidovi.

Cestiunea israelitiloru, care a devenitu ardítóre si fatala pentru natiunea romana, incepe a se generalisá si pentru alte popóra. Nimicu inse nu este mai interesantu si mai batetoriu la ochi, de cátu persecutiunea pornita din nou asupra evreiloru in Germani'a. Siepte brosiuri, scrise cu pene muiate in veninu, esira de doi ani incóce in limb'a germana asupra evreiloru. Câte-va diarie din cele mari luara asupra-si a demonstra ceea-ce bietii romani disera pâna acum protestandu de mii de ori, cá cestiunea evreésca, in epoch'a nóstra, nici de cum nu mai este cestiune religiósá, cá mai de multu, ci e cestiune nationalu-economica, politica si chiar' de morala publica.

Dar nu numai in Germani'a, ci si in monarchi'a austro-ungurésca, acésta cestiune a inceputu se insufe ingrigiri barbatiloru de statu, mai vertosu relative la unele parti ale monarchiei. Spre a invederá statulu cestiunei, se publicara mai de curendu cele mai interesante date statistice oficiali despre evrei, si fiindu-cá acelea sunt si pentru noi fórte instructive, reproducemu pe cele mai de frunte la loculu acesta.

In monarchi'a austro-ungurésca intréga sunt evrei 1,533.175
din acestia in Cislaitani'a (Austri'a) 923.035
in Translaitani'a 610.140

Este inse fórte bine a desface aceste cifre dupa provincii, pentru-cá numai in casulu acesta se va vedé la lumin'a dilei, pentru-ce, in unele nu se vorbesce mai de locu despre evrei, ér in altele nu mai incéta plansorile contra loru.

In Austri'a inferióra intre 1,700.000 locuitori sunt evrei 63.500
Austri'a super. cu 712.000, numai 1.400
Salzburg din 150.000, numai 250
Stiri'a din 1,065.000 numai 1.050
Carinthi'a din 34.000 180
Carnioli'a din 460.000 241
Istri'a cu Triestulu din 530.000 . . . . . 6.830
Tirolu cu Voralberg din 860.000 . . . . . 1.560
Dalmati'a din 410.000 540
Boemi'a „ 5,000.000 . . . . . 106.000
Moravi'a „ 1,900.000 . . . . . 51.000
Silesi'a „ 450.000 . . . . . 6.700
Galiti'a „ 4,650.000 . . . . . 628.875
Bucovin'a „ 460.000 . . . . . 54.500

Trecemu la tierile corónei ungueresci:
In Ungari'a propria din 10,000.000 locuitori sunt evrei 572.500
In Transilvani'a din 2,200.000 . . . . . 26.550
„ Croati'a cu Slavoni'a din 900.000 . . . . . 7.940
„ Graniti'a milit. din 1,100.000
numai 3.150

Dupa aceste cifre biurourile statistice adaugu, cá numerulu evreiloru dela 1869 incóce, adeca in 10 ani, s'a inmultitu in monarchi'a intréga cu 164.218 suflete, fresce nu numai prin nasceri, dara si prin necurmata migratiuni, mai alesu din provinciile limitrofe ale Rusiei. Se mai observa cá numerulu de 1.533.175 evrei face cam a patr'a parte din tóta jidovimea respita prin Europ'a, Asi'a si Afric'a.

De aci incolo din tabell'a de cifre presentata mai in susu se vede, care provincii sunt mai incarcate de evrei, si anume cá Galiti'a este, cum anu dice, in possessiunea evreiloru, ér' in Bucovin'a se vinu circa 9 jidovi la 100 de locuitori, ceea-ce este o cifra nimicitóre, mai vertosu pentru poporatiunea rurala, simpla, innocentu, dar' si ignorantu, ne-de-data cu asia numitele apucaturi evreesci.

Complimentulu reului inse jace inca si in alta inpregiurare mai funesta si de cátu aceste cifre. Chiar' diarele nemtiesci din B.-Pest'a redactate de israeliti invetiati, recunoscú cu sinceritate surprindítóre, cá imens'a maiortate a jidoviloru din Galiti'a si Bucovin'a, priu urmare si din Ungari'a superióra si din Transilvani'a, se afla intr'o stare spaimantátóre de fanaticismu religiosu, in nesciintia, necuratiu si desolatiune totala, ér' fanaticismulu loru stupidu e caracterisatu mai bine de cátu prin oricare alta inpregiurare cu acei rabini insielatori, cari isi castiga la ei renume de profeti, facétori de minuni, la cari multimea jidoviloru alérgea in totu timpulu si le platescu bani grei, pentru cá se le spuna venitoriulu, se ii invetie, cum se castige mai multu, cum se'si marite fetele si se le dea medicina pentru tóte bólele de care este infectata jidovimea. Anume in Bucovin'a este rabinulu celu betranu, care invetiase art'a dela tatalu seu, fugitu incóce din Russi'a. La acelu rabinu facu peregrinagiu evreii din tóta Galiti'a si Ungari'a, inca si din Russi'a. Scandalulu este asia de mare, in cátu chiar' evreii literati se rusinéda de acei siarlatani si ii descriu in foile publice inferandu insielaturele loru.*)

Va intreba cineva, de unde vine, cá in provinciile Cislaitaniei, cu esceptiune numai de capital'a imperiului si de ale cátoruva capitale provinciali si districtuali (in Boemi'a) nu sunt nici decum evrei. Din prea simpl'a cauza, cá in acele provincii pâna la a. 1848 nu erá nici macaru tolerati, ci precum d. e. aici in Sibiiu, unui evreu nu'i erá permisu nici macaru se mâie, se dórma o singura nópte, decátu póte numai in arestu, ci trebuia se ésa din cetate pe la apusulu sórelui, intocma aceeasi rigóre dominá faciá cu jidovii in Cislaitani'a, mai virtosu

*) De ex. feuilletonistulu Emil Franzos, nascutu si crescutu in Bucovin'a. Neues Pester Jurnal ect.

pe la sate. Pe langa legi mai cadea asupra loru si urgi'a poporului, pe care mai virtosu clerulu o nutria si chiaru exagerá cu mare zelu, de unde apoi se esplica si cumplit'a ura jidovésca asupra religiunei catholice si a clerului catholicu. Dela emancipare incóce jidovii totu nu potu strabate pintre locuitorii aceloru tieri, din cauza cá aceia nici nu cumpara dela ei, nici le vendu ceva. In Galiti'a si Bucovin'a s'au intemplatú tóte din contra, intocma cá si in Moldov'a: evreii au aflatu preste totu „satulu fara cani„, poporu simplu, prostu, multi potu ignoranti si lenesi sau si egoisti, cá si o parte mare din proprietari, cari au ajunsu cá se nu mai póta esiste fara evrei. Nici unu lucru de ceva insemnata nu se intempla in cas'a si in economi'a boieriului fara ajutoriu jidovescu. Au ajunsu asia departe, in cátu pâna si prescurile (la r. catholici hostia) si vinulu de pausu, necessariu la oficiarea santei liturgii, se le aiba dela jidovi. Dara se fimu intru tóte drepti; la acésta insulta si prostitutiune a religiunei evreii nu póta nici cea mai mica vina, ci numai respectivele popóra christiane si mai multu cá toti insusi clerulu resariténu, cu familiile loru, cá-ci familii au preotii de miru, si are dreptu se'i intrebe tóta lumea, daca preotesele er-tate, daca mamele, sócrele, matusiele preoteseloru tenere, daca tóte femeile betrane dela ruteni si romeni, au uitatu se fremente aluatu de pane dospita, aluatu de prescuri, de parastase, de prinóse, de covrigi si de colaci; ajuns'au ele cá tóte acestea se si-le cumpere facute de jidovóice? In acestu casu ele potu fi sigure, cá daca nu si ficele loru, nesmintitu inse nepótele loru au se ajunga sierbitórie la femeile jidoviloru. Din contra, se scie din sute de casuri despre conflicte din dilele nóstre, unde preotii rom. cath. au excomunicatu (anathemisatu) pe acelea femei serace rom. cath., care au cutediatu se intre in serviciu la vreo familia jidovésca. Ce e dreptu, acestu zelu alu preotiloru rom. cath. e prea exageratu, prea inspiratu de ura si urgia, de si in unele casuri se póte escusá din punctu de vedere alu moralitatiei si alu curatiei; dera de aci pâna la cumpararea de prescuri facute de jidovóice este in lumea morale distantia cátu dela unu polu la celalaltu.

In secolulu nostru nu mai póte fi vorb'a de mesuri brutali, spre a scóte pre jidovi dintr'o tíera ori-care, lupt'a inse pentru esisencia contra celoru inuibati de doctrinele urei de omenimea intréga cáta nu se tine la religiunea si rass'a loru, va durá totudeauna, pe tóte terenele si in tóte sferile activitatiei omenesci, éra poporulu care nu va luptá, va cadea de siguru in sierbitutea jidovésca, asemenea celei in care cadiusera jidovii in Egiptu si in Babiloni'a.

6 Octobru unguerescu inainte cu 30 de ani.

In unulu din Nrii precedenti mai atinseramu pe scurtu despre acea di funesta, pe care magiarii o serbéda in fiacare anu pe la cetati si orasie in memori'a celoru 14 barbati revolutionari condamnati la mórté prin tribunalele militare austriace si executati din mandatulu comandantelui generalu c. r. Br. Haynau. Toti acei 14 insi sunt glorificati cá martiri si li se ridicara monumente in mani'a austriaciloru. Este inse fórte interesantu a cunoése pe acei „martiri“, atátu dupa originea cátu si dupa starea loru sociale.

Comitele Ludovicu Battyányi, de origine croatu, de ani 40, fostu ministru-presiedente si membru alu dietei, in care se decretase in 14 Aprile 1849 detronarea monarchului si proscriptiunea in-tregei dinastii, fu inpuscatu in Pesta la 6 Octobru ser'a la 6 óre.

Ernest Kiss de Ellemér et Itebe, de origine arménu, omu fórte bogatu, fostu colonelu de husari in armat'a imperiale.

Comitele Carolu Vécsey, de 42 de ani, magiaru, fostu maioru in armat'a imp.

Ludovicu Aulich, de ani 57, germanu din Pressburg, fostu locot.-colonelu la regimentu imp. Alexandru Nr. 2.

Ignatiu de Török din Gödöllő, de ani 45, magiaru, fostu loc.-colonelu la corpulu imper. de geniu.

Georgie Lahner, dela Neusohl, germanu, de ani 53, fostu maioru in regim. c. Gyulay.

Josef Schweidl, de Zombor in comit. Baciu, de ani 53, germanu, fostu maioru de infant. imp.

Ernest Pölt de Pöltenberg, germanu, nascutu din Vien'a, de ani 35, fostu capitanu la unu regim. de husari.

Josif Nagy-Sándor, de ani 45, magiaru din Oradea-mare, capitanu de cavaleria in pens.

Carolus Knesich, din Velica Gaiovacz in comit.

liari regescu de comptabilitate Franciscu Papp Máczedonfy, in anulu alu 68-lea alu vietiei, alu 16-lea alu veduvei, in a 8-a a lunei cur. la 1 ór'a postmeridiana dupa una scurta patimire in urm'a unei apoplezii a adormitu in Domnulu.

Remasitiile-i pamentesci s'au asediatu spre repausu eternu in cemeteriulu comunu in 10 Oct. la 3½ ore postmeridiane dela cortelulu seu din strad'a podului Nr 4 dupa ceremoniele conf. aug.

Fia-i tierin'a usiora, si memori'a binecuentata.*)
Clusiu, in 9 Oct. 1879.

ACADEMIA ROMANA.

Sesiunea extraordinaria.

Processu-verbalu Nr. 34.

Siedinti'a din 3 Iuliu st. v. 1879.

La ordinea dilei fiindu alegerea de membri corespondenti si onorari, urmatoarele persoane propuse se votesa si sunt admise in conditiunile cerute de statute si anume:

D. Iosifu Vulcanu propusu de sectiunea literara, se alege ca membru corespondentu pe langa acea sectiune.

D. Spiru Haretu propusu de sectiunea sciintifica, se alege ca membru corespondentu pe langa acea sectiune.

D. Teodoru Mommsen se alege in unanimitate membru onorariu alu Academiei romane.

Fiindu a se determiná program'a pentru siedinti'a de Joi, 5 Iuliu, la care va fi invitat A. S. Domnulu, protectoru si presiedinte de onóre alu Acadamiei romane, se decide ca d. presiedinte se supuna la aprobarea Mariei Sale Regale urmatoarele dispositiuni:

Siedinti'a se se tina in localulu ordinariu alu Academiei, la órele 9 a. m., si din caus'a exiguitatii acestui localu se nu fia deschisa publiculu. Insa ca siedinti'a solemná, intr'ensa se voru ceti operate ale membriloru, precum si raportulu de inchidere alu sesiunei extraordinare din 1879.

Membrii, cari voru face lectura sunt: D. Baritiu, despre vechile carti tiparite romanesci, D. Odobescu, despre visit'a facuta de membrii Academiei la Curtea-de-Argesiu.

D. Hasdeu declara, ca d-sa va vorbi despre ultimele lucrari asupra romanilor in Dalmati'a si Moravi'a, inse d-sa nu póte presentá elaboratulu scrisu mai d'inainte la cercetarea sectiunei dupa cum cere regulamentul.

D-nii Alexandri si Ionescu credu ca acésta infractiune la regulele stabilite nu presenta nici unu incoovenientu seriosu. D-nii Laurianu si Odobescu sustinu din contra, ca nu trebuie se avemu unu precedentu in contra dispositiuniloru observate pana acum si confirmate din nou prin nouele nostre statute.

D. Hasdeu declara ca neprobandu-se cererea sa, se va abtine de a vorbi.

Se presenta o propunere subscrisa de D-nii Dr. Fetu si Odobescu, care suna astfelu:

„Sectiunea sciintifica, deliberandu de urgentia asupra propunerii prezentate de d. dr. An. Fetu, in privinti'a premiului instituitu de d-sa, se vina, in casu de a fi aceea acceptata, se aduca in desbaterea Academiei subiectulu ce se va pune la concursu pentru anulu 1883.“

Propunerea se tramite la sectiunea sciintifica.

O alta propunere subscrisa de d-nii Hasdeu si Odobescu, cu coprinsulu urmatoriu:

„Premiulu Heliade-Radulescu de 5,000 lei se va acordá in anulu 1882**) celei mai bune disertatiuni, in care se va studiá activitatea literaria si pedagogica a lui Ionu Heliade-Radulescu, in raportu cu epoca anterióra (finele secolului alu XVIII, cu Ianechitia Vacarescu si eruditii din Blasiu) si cu cea posterióra pana la a. 1848.“

Celelalte conditiuni ale acestui concursu voru fi cele stabilite pentru premiulu Nasturelu Herescu (B) in Februaru la a. 1879, si specificate la cifrele 1, 2, 4, 5 si 6 ale anuntulu acelu concursu, conditiunea de la cifr'a 3 aflandu-se modificata prin art. . . . din regulamentul, se tramite la sectiunea literara.

Siedinti'a se ridica la 12 óre.

Presiedinte, Ioanu Ghica.

Secretariu generalu Odobescu.

Beuturile spirituóse si influinti'a lor asupra organismulu.

(Urmare si fine.)

Aceste sunt simptomele betiei — alcoholismus acutus.

Stadiulu amintitu póte urma dupa mai multa séu mai puçina cantitate de alcoholu, asia dupa cum cineva este dedatu cu beutur'a spirituósa. In cetandu cu folosirea mai departe a beuturiloru, la cei dedati cu acestu fluidu, are locu: ametiala,

*) Maiorulu pens. Macedonu Popu dela regimentulu II romanescu, cu statiunea in Nasaudu, avuse doi fii, ambii in diverse functiuni civili. Franciscu fusese aplicatu mai multi ani si la Cancelari'a transilvana din Vien'a.

Red.

**) Reu s'a stracuratu in un'a din siedintiele precedente anulu 1880, ca-ci trei ani s'a datu concurentiloru ca terminu.

grétia si scadere de umoru. Tóte aceste urmari pe incetu éra trecu si venindu circulatiunea sangelui in stare normala, organele éra isi iau functiunea lor regulata.

Cu multu mai seriose sunt urmarile, déca alcoholulu se folosese in cantitate mai mare si continuu, pentru ca in casulu acesta prin continuat'a hyperemie si iritare se ingrósia membrana stomachului; balele (Magenschleim) precum si suculu stomachului (Magensaft) sporinduse, devine catharu chronicu — Catarrhus ventriculi chronicus. In astfelu de casuri, respectivii cu deosebire deminétia vomedia insemnata cantitate de bale, lipsese apetitulu si scade mistuirea mancariloru primite. Urmariile acestui morbu sunt: indispositiune, slabire totala, slabirea stomachului si vomari de sange etc. Prin continua evaporare de alcoholu, in plamuni devine hyperemie, catarrhu chronicu si mai tardiu in substantia acelora se formedia degeneratiune de grasime — degeneratio adiposa. Cu acésta schimbare pathologica, plamunile isi perdu elasticitatea, bescutiele de aeru se dilatédia si intra in stare anormale — emphisema, candu apoi din caus'a puternicei apasari de aeru se inpedeca golirea totala a arteriei pulmonale, urmédia dilatarea camerei drepte si hipertrofi'a ámeiei.

Acésta aduce cu sine hyperemi'a si stagnarea circulatiunei sangelui atátu in organele mistuitoare si renunchi, precum si in vinele periferiale. Aceste simptome se arata prin colóre cianotica si se finescu cu urmarile morburiloru de renunchi.

Degenerati'a adiposa in musculatur'a corpului si in organele centrale ale nerviloru, aduce cu sine slabitiune. Congestiunea de sange in creeri, póte fi urmata cu lovere de guta; cu atátu mai usioru se póte intemplá acésta, fiindu ca numitulu procesu pathologicu percurge si in vasele de sange ale corpului.

Nevroglia creriloru, unde se afla asiediate celulele nerviloru, trecédu in degeneratiune adiposa, substantia acestui organu se inmóie si va intra timpire de cugetare, tremuratura de beutura — delirium tremens potatorum, eklampsii, smintire de minte, epilepsie; cari morburi se finescu cu paralisa partiale, timpire totale de simtiu si in fine cu incetarea vietiei.

Degeneratiunea adiposa in ficatu, produce galbinare si cea din renunchi ruptura de apa — hydrops.

Facédu o recugetare asupra celor mai susu amintite, cu consciinti'a curata se póte conchide, ca beuturile spirituóse intrebuintate in cantitate mica si cu regula sunt folositoare. Vinurile fiindu ca continuu mai multe acide, pe langa aceea ca nu ataca asia in gradu mare organele mistuitoare, servescu si pentru intarirea corpului. Cu atátu mai stricacióse sunt inse beuturile folosite in cantitate mai mare si in continuu. Pentru ca dupa cum am disu, prin transformarea si arderea alcoholului se folosese oxygenulu si ap'a din organismu. Din elementele albuminóse ale organelor, cari sustinu tari'a si virtutea corpului, se formedia grasime si prin arderea si nimicirea acelora devinu morburile cele mai ruinate pentru sanatatea omului. Intre aceste primo loco se póte luá patimirea si conturbarea functiunei organelor centrale de nervi, cu deosebire a creriloru. Aici se concentrédia dupa cum scimu, functiunea ideiloru, a simtiului si a spiritulu. Aceste organe conducú tóta misicarea si activitatea corpului. Déca unu organu nobilu, atátu de insemnatu pentru sustinerea vietiei, precum sunt creerii, — va fi espusu schimbariloru pathologice a alcoholismului, atunci va lipsi priceperea, judecat'a sanatósa, bun'a cugetare si consciinti'a curata. Tóte aceste triste urmari voru deveni cu atátu mai de graba, cu câtu va contiené vreo beutura spirituósa mai multu alcoholu. Intre acestea loculu primu ilu ocupa vinarsulu ca ceva mai estinsa si indatinata beutura. Éta ce produce acésta spurcata fluiditate, care a adusu multime de familii la cele mai mari nenoróciri, le-au rapitu averile, au remasu sarace si desperate si in fine s'au inbracatu cu cele mai grozave suferintie de deosebite morburi. Am avutu nenorócire a cunosce multime de persoane, chiaru si inteligente, cunoscute de ómeni activi si provediuti din partea naturei cu cele mai frumoase daruri spirituale, cari aflandu-si mangaiere si distractie in beutur'a vinarsului, mai tardiu au devenitu de totu timpiti, neapti la lucru si castigu, si in fine espusi celoru mai inforatóre morburi.

Cu acésta ocaziune nu potu lasá neamintita nici acea inpregiurare, ca beutur'a vinarsului in tempulu presentu intru atátu este de latita cu deosebire la poporulu simplu, încátu acesta intr'adeveru

presupune a fi celu mai bunu si folositoriu mijlocu contra tuturor morburiloru, fia acelea ori si de ce natura asia, in câtu potemu dice, ca astadi cur'a vre-unui morbu la bietulu poporu — se incepe cu vinarsulu si numai dupa aceea se continua cu altele de lipsa. Fórté triste urmari amu observatu dupa folosirea vinarsului la dyphtheritis, in stadiulu desvoltarei morbului. Cu convingere deplina potu marturisi, ca folosirea vinarsului si respective a spiritulu contra acestui morbu, are influentia otravitóre asupra organismulu. Totu asemenea ilu affu a fi si fatia cu alte morburi inpreunate cu friguri. Influenti'a stricatiósa a beuturiloru fatia cu aceste morburi se esplica din aceea, ca tocmai in tempulu friguriloru, candu se consuma mai tare materiile organismulu, prin folosirea spirituóselor, aceea consumare se sporesce si mai tare, totu spre ruinarea organismulu. Stoica, med. cerc.

Cursulu monetelor in val. austr.

Vien'a, 25 Septembrie

Galbinii imperat. de auru	fl.	5.58 cr.
Moneta de 20 franci	„	9.33 „
Imperialu rusescu	„	9.35 „
Moneta germana de 100 marce	„	57.60 „
Sovereigns englesi	„	12.— „
Lira turcesca	„	10.58 „
Monete austr. de argintu 100 fl.	„	—.— „

Anunciu.

Albina Carpaților, fóiá ilustratá pentru totí, a intrat cu 1-ma Octomvre in al IV-lea an de esistență. Spriginul pe care i l'a oferit până acum publicul român, este o probă, că acésta fóiá imple un gol in diaristica noastră. Imbunătățirile făcute cu începutul anului ne îndreptățesc a spera, că acest sprigin va merge tot crescând.

Sumariul numărului 1 este următorul:

TECST: Amor și ortografiá, novelá originalá. — Doina iubirii, poesiá de V. Alecsandri, trad. francezá de M. Cohen. — Ion C. Brătenu, schiță biografică. — Lui f. Al. Lăpédát, poesiá de I. C. Panțu. — Unchiul ca nepot, comediá in 3 acte, tradusá după Schiller de Petra-Petrescu. — Higiená: Nutrirea artificialá a copiilor mici. — Din viața poporului român: Așa le-a fost ursita; cándarul Românilui, de O. Dlujanschi. — Románca din Carpați, poesiá de Don Asturio. — Viéță pentru viéță, scene din viéța teatralá, după Sacher-Masoch. — Varietáți, Bibliografiá, Gicíturá de Șach.

ILUSTRAȚIUNI: Ioan C. Brătenu. — Románca din Carpați. PE COPERTÁ: Partea umoristicá: Petru din mazăre, poveste; Glume și nu prea. — Cronicá. — Bucătáriá. — Anunciuri.

Cu numărul 2 se va incepe un interesant „Studiu despre teatre“, lucrat de cunoscutul scriitor Frédéric Damé și ilustrat cu frumoase gravuri originale.

Tóte acestea recomándá publiculu român, „Albina Carpaților“, care in scurt timp, déca numărul abonaților va fi destul de mare, va realisa și alte imbunătățiri. Redacțiunea și editura vor face sacrificii pentru ca fóiá dênșilor să ajungá la înálțimea și ieftinátatea diarelor străine de aceéși categoriá:

Prețul abonamentulu	{	pe un an 6 flor. — cr. resp. 16 lei
		„ 6 luni 3 „ — „ „ 8 „
		„ 3 „ 1 „ 50 „ „ 4 „

Abonamentele se fac la editorul W. Krafft in Sibiiu.

Singuru numai veritabila

Apa de gura anatherina

a lui

(99) 1-2

Dr. Popp

este remediulu celu mai siguru in contra gingielor, usioru sangerande, a dintiloru slabiti si a mirosulu greu alu gurei.

Dupace am intrebuintatu catva tempu Ap'a anatherina de gura a lui J. G. Popu c. r. dentistu alu curtii din Vien'a si dupa ce am simtitu bine-facetórea sa influentia asupra morboșelor si sangerandele mi gingii si a slabitiloru mei dinti, cari isi castigara firmitatea lor, vedindu in fine delaturatu si mirosulu greu alu gurei, me simtiu indemnutu a dá acesteii ap'e de gura laud'a meritata si a o recomandá facurui.

Vien'a

Franz Schragel m. p.

Se afla de vendiare:

Depozitele se afla: in Sibiiu la d-nii C. Müller, farmacistu, F. A. Reissenberger, Piat'a mica, S. Stengel, Fried. Thallmayer, comercianti, W. F. Morscher, farmacistu diplom.; in Oraschi'a la d. C. Fuhrmann, farmacistu; in Brasiovu la d-nii E. Fabick, W. Jekelius, Ad. Kugler, Goos, Hornung, farmacisti, Demeter Eremias, comerciantu; in Mediasiu la d. dr. Fr. Folberth, farmacistu; in Sebesiu la d-nii J. C. Reinhardt, J. Ludwig Biuder, farmacisti; in Sighisóira la d-nii J. B. Misselbacher et filii, J. B. Teutsch, precum si in tóte farmaciele, parfumeriile, magazinele de galanterie si de materiale din Transilvania.

SPIRTU ARTRITICU

inventatu de Heinrich Bloch in Eger (Boemi'a), recunoscutu preste totu ca medicin'a cea mai sigura contra sioldinei si reumatismulu, aplicandu in 24 de óre si frecandu cu ea partile duréroșe, sioldin'a si reumatismulu încéta cu totul. Pretiulu unei sticlutie este de 60 cr. v. a.; tramisa cu posta la comanda, sau pe langa assignatiune 66 cr. v. a. Celoru care ilu voru luá spre vendiare in comisiune, li se dá unu rabatu corespondentoru. In tóte cetatile mai mari se deschidu depozitóre. Am in posesiunea mea mai multe inii de ateste si scrisori de multiamita pentru precentii'a acesteii medicine. Comandele se esecutiédia totdeauna cu întórcerea postei in modulu celu mai conscientiosu.

Heinrich Bloch in Eger (Boemi'a)

proprietariu alu medaliei de auru pentru arte si sciintia.

In calitate originala se afla: in B. Pest'a la Josef Török, Timisióira la Ernest Járomisz, Stefanu Tárcsay si C. M. Jalmer la „Regele ungurescu“, in Pajon la Feldonek Forencz si la Soltz Reszo la „St. Marton“ in Szeghedin la Baresai Caroly, Makon Josef si Csikós N., in Zagrabia la Mittelbach Zsigmond, in Eszek la Dienes J. C., in Sibiiu la Morscher W. Fr., in Brasiovu la Stenner J. la „Ieulu de aur“, in Clusiu la Székly Miklos si la tóte farmaciele mai mari din tíera si strainetato. (90) 10-10